

u.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till amelie.andersson-
schoner@regeringskansliet.se.

Begäran om yttrande över av promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Er beteckning: U2024/02201

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Hallands län välkomnar en ny förordning om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Särskilt positivt är att barns rätt till utbildning inom samtliga skolformer stärks, att ansvarsfrågan tydliggörs för huvudmän och kommuner samt att den moderna regleringen anpassas efter de tekniska möjligheter som idag finns att tillgå.

Länsstyrelsens roll och uppdrag är dock otydligt i sammanhanget och det bör tydliggöras vad som menas med att krisplaner ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen.

Särskilt angeläget i sammanhanget är att alla skolor och förskolor ska fredas. Trygghetspunkter kan därför inte placeras på en skola och inga personer som inte har anknytning till skolan ska vara där, inte heller i tider av kris och höjd beredskap.

7.3.3 En möjlighet att övergå till fjärr- och distansundervisning

Möjligheterna till distans- och fjärrundervisning är viktig för att tillförsäkras rätten till utbildning. Samtidigt är det inte okomplicerat och bör inte ske av slentrian. Istället bör undervisning på plats premieras och flexibilitet i undervisningen utifrån enskilda förutsättningar är grundläggande för en likvärdig skolgång särskilt under långvariga kriser och skolstängningar.

En barnkonsekvensanalys om halländska elevers rätt till utbildning, hälsa och utveckling under Coronapandemin visar att omställningen till distansutbildning både fick positiva och negativa konsekvenser. Majoriteten av eleverna uppgav att distansundervisning är sämre än undervisning i skolmiljö, mest eftersom de saknat den sociala interaktionen. Insikten om betydelsen av det fysiska mötet i skolan lyfts av såväl lärare som elever. Elever som varit svåra att nå och som behöver extra stöd av vuxna i skolmiljön har drabbats extra hårt av distansundervisningen. Samtidigt har digitaliseringen varit positiv för högpresterande elever, elever som annars möter små och osynliga funktionshinder i sin vardag och elever som har haft svårt att ta plats i klassrummet. Kompenserande åtgärder som skett efter pandemin syftar till att motverka brister i utbildningens praktiska och teoretiska moment, se till att involvera elever tidigt i beslutsprocesser som rör dem samt ta höjd för en ökad närvaro av barn- och elevhälsan.

Avsnitt 7.5.2 Krisplanen ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att ta fram riktlinjer för länets skolverksamheter.

I dagsläget finns inga sådana riktlinjer att tillgå från vare sig Skolverket eller Länsstyrelsen. Då Skolverket är beredskapsmyndighet för området, bör samordningen och ansvarsförhållanden inom skolområdet tydliggöras därifrån. Skolverket skulle till exempel kunna ges ett bemyndigande om att meddela föreskrifter om planläggningen. Vad Länsstyrelsens roll i sammanhanget skulle kunna vara är oklart.

Innebörden av att införa riktlinjer istället för samråd behöver förtydligas. Utredningen föreslår att samtliga skolverksamheter vid planläggningen tar kontakt med Länsstyrelsen och att riktlinjer ersätter samråd för att inte belasta myndighetens verksamhet i alltför stor utsträckning. Att samtliga skolverksamheter ska etablera en kontakt med Länsstyrelsen är orimligt utan utökade resurser, då det handlar om ett antal hundra i länet med kommunala, regionala och enskilda huvudmän.

Vidare saknas en djupare konsekvensanalys av vad det innebär att samråd med Arbetsförmedlingen ersätts av kontakter med Länsstyrelsen och Skolverket.

Avsnitt 10.4 Behov av lokaler under krig och krigsfara

Det är positivt att kommunerna och Regionen fortsatt underrättar Länsstyrelsen behov av lokaler för skolverksamhet. Samtidigt bör det tydligt framgå att enskilda huvudmäns förutsättningar ska beaktas, då det påverkar kommunernas förutsättningar som ytterst ansvariga för såväl utbildning, omsorg och lokala resurser.

Länsstyrelsen ser det som särskilt angeläget att endast skolor som hotas eller skadats ska flytta till en annan lokal. En flytt för en skola/förskola riskerar försämrad eller utebliven skolgång för barnen och risk för överbelastning för skolpersonal. Under tider av kris och höjd beredskap är det särskilt viktigt att värna skolans lokaler och att skapa trygga, tillgängliga miljöer för barn och elever.

Alla kommuner bör ha trygghetspunkter i sin kommun, enligt sitt geografiska områdesansvar. Trygghetspunkternas syfte är att erbjuda allmänheten en plats att vända sig till vid en samhällsstörning, för att få information men också för att kunna förmedla kontakt med omvärlden. Det är inte ovanligt att kommunen väljer att använda kommunala skolor, då de uppfyller många av de behov som en trygghetsplats behöver uppfylla. Dock är det ett dåligt val ur skolans och dess elevers perspektiv och säkerhet. En kris eller krig har en stor påverkan på skolan och dess elever och personal. Att dessutom belasta skolan ytterligare i en svår situation med att erbjuda allmänheten tillträde till skolan innebär både en stor säkerhetsrisk för eleverna och en ytterligare belastning för en redan ansträngd verksamhet. Det är därför särskilt angeläget i sammanhanget att alla skolor och förskolor ska fredas från ytterligare belastning som inte har med skolans uppdrag att göra.

Avsnitt 10.7.2 Experter i fråga om skolverksamheten för elever med funktionsnedsättning

Att samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten stryks i den nya förordningen kan komma att bli problematiskt om det inte kompenseras genom andra insatser såsom barnkonsekvensanalyser, kvalitetsdialoger och ett systematiskt kvalitetsarbete för en likvärdig skola.

Samverkan och erfarenhetsutbyte kan med fördel ske mellan skolhuvudmän och skolmyndigheterna; Skolverket,

Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolinspektionen i samråd med Sveriges kommuner och regioner.

I planeringsarbetet inför en likvärdig skolgång för elever under fredstida krissituationer och höjd beredskap behöver fler myndigheter och organisationer involveras för att leva upp till konventionsåtaganden för mänskliga rättigheter. Exempelvis Barnombudsmannen, Jämställdhetsmyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Forum för levande historia etcetera.

Länsstyrelsens roll är inte längre tydlig i sammanhanget, då Skolverket blev beredskapsmyndighet i oktober 2022. I de fall Länsstyrelsens stödande, främjande och samordnande insatser efterfrågas koppas detta lämpligast till uppdrag inom social hållbarhet och mänskliga rättigheter. Resurser för detta behöver i så fall tillsättas.

Allmänna synpunkter

Det är positivt att promemorian tar höjd för alla barns rätt till utbildning och att lagstadgade konventioner såsom Europakonventionen och Barnkonventionen får ta plats i utredningen. Likaså är det positivt att konventionen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter nämns. Det saknas dock en tydlig koppling till konventionen för personer med funktionsnedsättning, något som kan komma att bli avgörande vid hanteringen av en kris. Inte minst för föräldrarnas möjligheter att upprätthålla samhällsviktiga tjänster och se till att barnomsorgen håller en god kvalitet för hälsa, utveckling och välbefinnande vid oroliga förhållanden.

Då syftet med den nya förordningen är att skapa ett mer samlat och modernt regelverk, är det särskilt viktigt att ta höjd för de olika förutsättningarna skolformerna och de enskilda eleverna har. Krav på tillgänglighet och adekvata anpassningar kan komma att bli särskilt viktiga under oroliga förhållanden för övrigt. För en hållbar krisplanering behöver barn och deras vårdnadshavare involveras i processen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av vik. Länsråd, Länsstyrelsen i Hallands län
Lovisa Ljungberg med samordnare mänskliga rättigheter Lisa

Hansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Helen Stened, Brandingenjör medverkat.